

הצבי והצדק

יו"ל ע"י מוסדות קוסון בארה"ק
בנשיאות אדמו"ר שליט"א
בני ברק - גבעת זאב

מכון בני שלשים

בס"ד • פרשת שופטים תשפ"א

גלויון מס' 27 • שנה א'

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

ולזה יוצדק שיצא מבית דינו של משה מחוייב ומשו"ה חרה אפו של זה וגידף. והנה פשוט דאם יאמר נביא על אחד שהוא פסול, לא נפסוק דין על זה, ועיין מתניתין סוף עדיות אין אליהו בא וכו', ונחמיה אמר להכהנים שלא מצאו יחוסיהם עד יעמוד הכהן לאורים ותומים (נחמ' ז סה), משמע ע"י אורים ותומים יתבררו, היינו היכא שאנו כבר מסופקים, אבל לומר על אחד שהוא בחזקת רוב בנים, בוודאי הוא בכלל לא בשמים היא, ורק משה רבינו ע"ה היה בידו כן ולא אחר עכ"ד. ועי' באריכות בתשובות הגאונים (שערי תשובה סי' י"ד), וא"כ היו יכולים לידע תיכף מי דובר שקר ע"י הכרת פנים כמשה. וז"ש לא תכיר פנים היינו לא תשפטו ע"י הכרת פני הבעלי דינין, וכמבואר בגמ' (רי"ה כא:) בקש קהלת למצוא דברי חפץ, בקש קהלת להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, וחד אמר בנביאים לא קם במלכים קם אלא מה אני מקיים בקש קהלת למצוא דברי חפץ, בקש קהלת לדון דינין שבלב, שלא בעדים ושלא בהתראה, יצתה בת קול ואמרה לו וכתוב יושר דברי אמת על פי שנים עדים וגו'.

לא תכיר פנים. בתרגום לא תצלי דין. תצלי לשון תפלה. י"ל רמז היינו שיעיין בהלכה ולא יפסוק בכח תפלה. נודע מעשה שהיה אצל הגאון רבינו משולם איגרא שנזדמנו לפניו שני אנשים סוחרים מעיר אחרת לדון דין תורה, ובראות הגאון שהוא נדון קשה מאוד דחה אותם שיבואו לעת ערב, אולם המה בחפזם שבו לעיר מגוריהם ובאו לדון אצל הרב דשם, גם הוא נתקשה בזה מאוד ובקשם להמתין כמה רגעים עד שובו, משחזר לחדרו פסק להם פסוק ונחה דעתם. לאחר כמה שנים שוב נזדמנו שני הסוחרים עם ר' משולם איגרא ושאלם מאי הוה עלה ולמה לא שבו אליי, וסיפרו לו כל הענין איך שפסק להם הרב דקהלתם בזמן קצר, כששמע זאת הגאון נחרד ואמר להם אם כן הרי רב זה הוא גדול

פלוגי קרובי ובודאי הדין עמו אזכנו בלא חיקור דין, לא תכיר פנים שלא תאמר איש פלוגי עשיר איש פלוגי עני ואיך אבייש את העשיר אלא אומר לו בב"ד הדין עמך וכשיצא מב"ד ביני לבינו אומר לו צא ותן לו שאתה חייב אלא שלא רציתי לבזותך וכו', לא תקח שוחד אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב ע"כ. ולכאורה קשה למה לא נפרש בפשיטות כמשמעו. ונראה לבאר דאם נפרש כפשוטו יקשה דהכתוב מהפך סדר המשפט, דהא לא תטה משפט היינו בגמר דין כשמוציא הפסק, לא תכיר פנים הוא בשעת הדין כשבאים בעלי הדין לפני הב"ד, לא תקח שוחד הוא לפני הדין מעיקרא שלוקח שוחד מצד אחד על מנת להצדיקו בטענותיו, והוי ממש איפכא מסדר הדין. אבל לדרשת חז"ל נחא, דאזיל מן החמור אל הקל, לא תטה וגו' היינו דין שקר לגמרי, לא תכיר פנים פי' שמטה הדין רק לפני בריבנים אבל בינו לבין עצמו מחייבו, וקמ"ל דגם זה אסור, לא תקח שוחד היינו שדן דין אמת לגמרי רק שלוקח ממון ע"ז, ואתא הכתוב לאסור גם את זה והכל אתי שפיר.

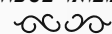

לא תטה משפט. פירש"י כמשמעו. י"ל הכונה דהנה הדין אינו מפורש בכתוב כפשוטו אלא חכמינו הוציאו את הדין ע"י דרשותיהם כגון עין תחת עין (שמות כא כד) אינו כמשמעו אלא תשלום ממון כדרשת חז"ל (ב"ק פג:) וכן הרבה כיו"ב, וז"ש לא תטה משפט, כמשמעו, פי' לא תטה את הדין לפסוק בכתבו וכמשמעו אלא עפ"י מה שדרשו חז"ל.

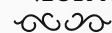

לא תכיר פנים. י"ל דהנה הדיינים צריכין להיות בקיאים בכל החכמות ובכלל זה כישוף וחכמת הפרצוף וכיו"ב כמו"ש בזה"ק פ' יתרו (ע"ה ע"א) בפרשת ואתה תחזה וכו' שמשה רבינו היה דן עפ"י רוח"ק, ועי' מ"ש מן החת"ס בשו"ת א"ח (סי' ר"ה) באריכות בענין המגדף מי הגיד שהיה בן מצרי אם לא מרע"ה ברוח הקודש,

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ד"א נותן לך לשבטיך. תיבת לשבטיך לכאורה אינו מובן וגם רש"י דחק לפרש דמוסב על תתן לך, וכאילו נאמר תתן לך לשבטיך. ואולי י"ל בדרך מוסר השייך לימים הללו ימי חודש אלול, נודע מספה"ק שעריך היינו דלת ושער תשובה הנפתח לכל אחד ואחד בימי הרחמים והרצון, ובפרט בש"ק כטעם וביום השבת יפתח (יחזקאל מז א). והנה אמרו חז"ל (שהש"ר פ"ה ב') שהקב"ה אומר פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם וכו', וצ"ב למה נקט דייקא מחט. וי"ל פתח כחודו של מחט היינו שיקבל אדם על עצמו איזה הוספה בעבודת ד' קבלת עול בדבר אמיתי שיש בו מיעוט חלבו ודמו והוא הרמז כמחט היינו כמחט בבשר החי. וזה שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ד"א נותן לך, אמנם ד' אלקיך פותח לך שער אבל צריך שתקדים אתה פתח לשבטיך היינו שבת מוסר לעצמו, וחושך שבת שונא בנו (משלי יג כד), בנו היינו כוחותיו כמבואר בספה"ק.

לשבטיך. פירש"י מלמד שמושיבין דיינין לכל שבת ושבת ולכל עיר ועיר. וצ"ב למה צריכין כל עיר ועיר ב"ד בפני עצמו, וכן כל שבת ושבת, והוא לכאורה דבר המביא לידי פירוד בין חלקי העם שעושים אגודות אגודות. וי"ל דהנה ישראל נחלקו לעריהם ומושבותיהם ואין מנהג המקומות שווה לא ראי זה כראי זה, ובהרבה ענינים אלו נוהגים חומרא ואלו לקולא נהרא נהרא ופשיטה וכדאיתא בחז"ל בכ"מ הכל כמנהג המקום. כן הדבר גבי י"ב שבטי י"ה שנחלקו אלו מאלו בבחי' שורש נשמתן כנודע מהאריז"ל דכל שבת ושבת יש לו שער עליון בפני עצמו, ולכן נצרך ב"ד לכל מקום ולכל שבת לדון אותם לפי מנהג מקומם ותכונת נפשם.

לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שוחד. הנה חז"ל דרשו בספרי כאן, לא תטה משפט שלא תאמר איש פלוגי נאה איש

הדור וצריך אני להקביל פניו, קם ונסע ונכנס אליו במזרח ושאלתו בפיו מהיכן דן דין זה, השיב הרב אגלה לכבודו דבר אמת כיון שראה שהוא דין קשה כ"כ נכנס לחדרו ושפך תפלות ובכיות להי"ת שיאיר עיניו לפסוק דין אמת לאמיתו וכן הוה, נענה הגאון ר' משולם ואמר א"כ אין בכך כלום, לבכות יכולני גם אני, אבל לדון דין אמת צריכים להתייגע בתורה ולא בדרך תפלה ובכיה ע"כ. וזהו לא תצלי דין.

ולא תקח שחד. ולעיל בפ' משפטים (כג) כתיב להיפך ושחד לא תקח, וטעמא בעי, וי"ל יש ב' סוגי שוחד, א' שבעל דין מקדים ולפני המשפט כבר נותן לו, ב' שמבטיח לדיין שאם יזכהו יגמול עמו אבל עדיין לא נתן כלום, והתורה אסרה את שניהם, בפ' משפטים מדבר בסוג הראשון ע"כ הקדים ושחד לא תקח, אבל כאן מדבר בסוג השני אחר המשפט שכן כבר כתב לא תטה משפט לא תכיר פנים ולבסוף ולא תקח שוחד.

ולא תקח שחד. אמרו חז"ל בגמ' (כתובות קה): מאי שוחד שהוא חד. ופירש"י שם הנותן והמקבל נעשים לב אחד, ע"כ. וי"ל רמז ולי"א תק"ח שח"ד ס"ת אה"ד.

ולא תקח שחד. שח"ד בגימ' שב", כי הנוטל שוחט הוא שבוי ביד הנותן ואין לבו ברשותו כמו שפירש"י אי אפשר שלא יטה את לבבו אצלו להפך בזכותו.

צדק צדק תרדוף למען תחיה וגו'. צ"ב אמרו ב' פעמים צדק, י"ל דקאי על תורה שבכתב ותורה שבע"פ דשניהם נקראו צדק כמו"ש חז"ל (חולין פט). עה"פ (תהלים נח ב) האמנם אלם צדק תדברון, והנה מצות תורה שבכתב בלא תושבע"פ לא קיימא וא"א לחיות בהם, וז"ש משפטי ד' אמת 'צדקו' יחידיו היינו דרך אז הם משפטים צדיקים כשמחבר שתי התורות יחד, וז"ש האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם (תהלים נח ב), פ"י רק באופן שתדברו בב' התורות הנקראות צדק אזי תשפטון מישרים. והנה אמרו חז"ל (שבת פח). דבמתן תורה כפה עליהם הקב"ה הר כגיגית אמר אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, והקשו בתוס' הלא אמרו נעשה ונשמע עיי"ש, ובמדרש תנחומא (פרשת נח) תריצו להכפיה היה על תורה שבע"פ. וי"ל דזהו שאמרו להם השי"ת בלא תורה שבע"פ לא תהיה תורה שבכתב תורת חיים אלא שם תהיה וכו', וז"ש כאן צדק צדק תרדוף למען תחיה"ה דע"י שתיים יחידיו צמודים יוכל להתקיים וחי בהם.

ולא תקים לך מצבה אשר שנה ד' אלקיך. י"ל הנה יש בריות שכל מעשיהם אינם ע"י החיוב והבנין אלא לפסול את מעשיהם של אחרים בלבד קנאות ומחאה על דבר כבוד שמו ית', וזולת זה אינם עוסקים בתורה ומצות כלל אלא הקנאות כביכול היא כל מצבם ומעמדם. וז"ש ולא תקים לך מצבה פ"י שלא תבנה לך מצב ומעמד רק מזה שהנך מוחה על דבר אשר שנה ד' אלקיך וכאילו אתה מוחה על כבודו וד"ל.

כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין בין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך. אם דינים מתערין בעולם ר"ל דם ונגעים ח"ו, ויפלא הדבר בעיניך מה זה ועל מה זה, אין זה אלא מפני דברי ריבו"ת בשערי"ך שעל חוט השערה וחשד קל כבר יוצאים בעלי מחלוקת לריב ושנאת חנם בין אחים ר"ל, ד' יברך את עמו בשלום.

לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין

ושמאל. פירש"י אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין. ולכאורה צ"ב למה זה יאמר החכם על ימין שהוא שמאל וכן איפכא. וי"ל דהנה ידוע דברי רבינו הבעש"ט דבכח הצדיקים להפוך הצירופים מרע לטוב ולהמתיק מדת הדין לרחמים, וכמבואר בכתבי האר"י ז"ל בכונת בין המצרים להפוך צר"ה לרצ"ה וכן נג"ע נעשה ענ"ג כדאיתא בזה"ק (ח"א כ"ו ע"ב), והנה אז נקראת התיבה שלא כסדרה לפעמים מהפך הצדיק צירופי האותיות מימין לשמאל ולפעמים מהפך משמאל לימין סדר האותיות, וז"ש אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל פ"י דהחכם אומר לסדר צירוף התיבה שלא כסדרה אלא על ימין שהוא שמאל כדי להפוך הגזירה לטובה ולרחמים.

ובזה יש לפרש מ"ש להלן ואתה לא כן נתן לך ד' אלקיך, כידוע דברי הה"ק מקאמארנא בהיכל הברכה עפ"י דברי חז"ל (שבת סג). צדיק גוזר והקב"ה מקיים הקב"ה גוזר וצדיק מבטל, והיינו ואתה לא כ"ן נתן לך ד' אלקיך שהקב"ה נתן ביד הצדיק לומר לא או כן ולבטל כל גזירות רעות מעל בני" ע"כ. והנה לכאורה כיון שיצא הדיבור ותיבת הגזירה אין יוכל הצדיק לבטלו והלא קיי"ל בהלכות כבוד אב (יו"ד ר"מ סעי' א) דאסור לבן לסתור את דברי אביו, אך להנ"ל א"ש דאינו סותר את דברי אביו ח"ו אלא כאומר לו אבא כך כתוב בתורה (קדושין לב). פ"י דמהפך סדר צירופי האותיות לקרוא אותם שלא כסדרן ואומר כך כתוב בתורה, וזהו ואתה 'לא כן' נתן לך ד"א, פ"י שיש בידו לומר לא כך כתוב אלא כך ועי"ז ממתיק הדין לרחמים.

שום תשים עליך מלך אשר יבחר וכו' לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא. י"ל ע"ד המוסר, הנה שני מלכים משמשין בלבו של אדם יצ"ט ויצה"ר, אחד בוחר בטוב והשני ברע, וז"ש שום תשים עליך מלך כזה אשר יבחר ד' אלקיך שבחירתו רק בטוב והוא אוהבך כאח, וז"ש מקרב אחיך תשים עליך מלך, ולא תמליך עליך את היצה"ר אשר לא אחיך הוא אלא אויבך ומבקש רעתך.

שום תשים עליך מלך וגו'. נאמר לשון שימה ולא נתינה כמו"ש בשמאל שאמרו העם תנה לנו מלך (ש"א ח ו), וי"ל משמעו כמו שאמרו חז"ל (יומא עב). עה"פ וזאת התורה אשר שם משה וגו' זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המוות. וכן הכא גבי מלך, בו תלוי הצלחת העם והתקרבותו לעבודת ד', אם זכה כחזקיה המלך נעשה לעם סם חיים כמבואר בכתובים, ואם לא זכה נעשה כירבעם בן נבט ודורו וכו', ולכן כתיב לשון שימה.

וכסף וזהב לא ירבה לו מאור. י"ל בצחות, מאוד היינו ממון כמו"ש ובכל מאודך בכל ממוןך (ברכות נד). וז"ש וכסף וזהב לא ירבה לו מאד, פ"י לא ירבה לו הון רב כסף וזהב בתוואנה שכונתו לקיים מצות ואהבת את ד"א וכו' בכל מאודך בהידור.

וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים. בספרי איתא שצריך לכותבו ע"פ ספר המונח בעזרה. והרמב"ם (הל' מלכים פ"ג ה"א) כתב ומגיהו מספר העזרה על פי ב"ד של ע"א ולא להעתיק מספר שנכתב ע"פ ספר העזרה. והקשה בחת"ס עה"ת מאי טעמא הקפיד שיכתבו דוקא ספרו מהספר שבבהמ"ק מלפני הכהנים הלויים הלא כל הס"ת שוים עיי"ש. ועוד צ"ב למה דין זה נאמר למלך יותר מכל אדם מישראל הרי כל ס"ת שכותבים צריך להיות מדויק.

וי"ל הנה המלך צריך שהיה לו ב' ס"ת אחת שמונחת לו בבית גזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו.

וצ"ב למה לי תרתי ומאי נפ"י ביניהם, וי"ל הנה המלך נשיא ישראל אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו רואה בתורה בחכמת לבו היאך צריך להנהיג את העם, ולפעמים אינו כפי המקרא הפשוט אלא לפי ראות עיני המלך, היינו המלך זוכה לראות בתורה מה שאין כל אדם רואה, וכמו"ש וקרא בו כל ימי חייו פ"י בהס"ת שלו יראה את אשר יקרה עמו ועם כל ישראל כל ימי חייו, והנה עלול לעלות חשד בלב אדם שס"ת של המלך אינו כתוב כהלכתו מאחר שנוהג שלא עפ"י המקרא כפשוטו, ע"כ נצטוו להעתיקו דייקא מספר העזרה עפ"י הכהנים הלויים למען יכירו וידעו הכל שתורתו תורת אמת ואין בה חסר או יתר.

והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ד' אלקיו. תמוה וכי עד עתה לא היה ירא את ד' אלקיו, אתמהא. וי"ל מה שלמד עד עתה כאיש יחיד אינו דומה לתורת המלך לב העם, ע"כ יכתוב לו משנה תורה ויתחיל לימודו מחדש.

למען ילמד ליראה את ד' אלקיו. צ"ב אמרו ד' אלקיו לשון יחיד, למה לא אמר את ד' אלקיך כמו שפתח שום תשים עליך מלך אשר יבחר ד' אלקיך. וי"ל יראת ד' של מלך היא יראה מיוחדת והיא מצות המלך בלבד, והיינו יראה כזו שלא תהיה לו שום מורא בעולם רק יראת אלקיו, כמו"ש בגמ' (הוריות י). איזהו נשיא זה מלך שנאמר מכל מצות ד' אלקיו שאין על גביו אלא ד' אלקיו. והנה יראה כזו צריכה לימוד גדול, לכן כתב למען ילמד ליראה את ד' אלקיו היינו יראה המיוחדת שלו בלבד.

ונתן לכהן הזרע והלחיים והקבה. פירש"י הטעם למה דייקא אלה, ועי' באע"ז ג"כ רמזים על כך. וי"ל כאן מרומז ברכה לכהנים משרתי ד' בני חיי ומזוני, הזו"ע היינו זרעא חיא וקיימא, והלחיים רמז לחיים, והקבה כנגד מזוני כמובן.

ודורש אל המתים. פירש"י כגון המעלה בזכרותו וכו'. וצ"ע דע"פ משמעו אין כאן רמז כלל לענין זכרות וכדו'. ועוד מה פשר הדרישה אל המתים הרי פה להם ולא ידברו, והראשונים פירשוהו בענינים אחרים. ואולי י"ל זכרותו פ"י זכרונו, והיינו כידוע יש בחכמי אור"ה מי שמוציא רוח האדם מתוכו עד שנעשה דומם כמת ואז מעלה מזכרונו דברים עתיקים (הנקרא היפנוזא), וזהו דורש אל המתים, היינו שנעשה כמת ומדבר בלי ידיעתו, וגם מספר דברים זרים בשם מתים וגלגולים.

תמים תהיה עם ד' אלקיך. י"ל עפ"י הכלל הידוע ההבדל בין אתו לעמו, אתו פ"י ששניהם יחדיו אבל לא בלב אחד משא"כ עמו פ"י כאיש אחד בלב אחד בגוף ובמחשבה. וז"ש תמים תהיה 'עם' ד' אלקיך, פ"י בטל רצונך מפני רצונו ותהיו עמו ברצון אחד כביכול ואז יהיה הוא עמך גם כן, וכפירש"י ולא תחקור אחר עתידות אלא כל מה שיבא קבל בתמימות ואז יהיה עמו.

והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו. מי שפוסק הלכה או אומר לעם דבר ד' והוא עצמו לא מקיים דבריו, אנכי אדרוש מעמו, כשיעמוד לתת דין וחשבון על מעשיו, אשאלו הלא כך פסקת וכך דברת.

תכין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך אשר ינחילך ד' אלקיך והיה לנוס שמה רוצח. במסורה ג', תכין לך הדרך, תכין לבם תקשיב אונן (תהלים יז), תכין דגנם כי כן תכניה (שם סה י). ג' דברים שצריך להכין לדרך עבודת ה' בחודש אלול,

תורת של אבות

דברי תורה מרבתינו הקדושים זיע"א

ממעל, וזה יפורש גם כאן שהכתוב מלמד אותנו איך להתפלל, וזהו תמים תהי' פי' אם רצונך שתהי' תמים בלי חסרון כלל שלא יחסר לך מאומה אזי תהי' תפלתך עם ה' אלקיך שתפלתך תהיה בשביל ה' אלקיך שיתקן למעלה וממילא יתקן ג"כ למטה והבן. (אור מלא)

ולא תחוס עינך נפש בנפש עיני' בעיני'. ובמסורה כי עיני' בעיני' נראה אתה ה' וענך עומד עליהם, כי עיני' בעיני' יראו. עפ"י מה שהורה רבינו **רבי אלימלך** זי"ע בהנהגת אדם הנדפס בסוף הספר נועם אלימלך ז"ל, צריך להתפלל להשי"ת שיבא על האמת וכו' לכן צריך האדם להתחרט מאד על עונותיו ולהתבודד עצמו קודם אור היום שאז עת רצון ולבכות על גלות השכינה פעמים הרבה עד אין חקר ויבכה בדמעות, וגם ביום לפעמים יתבודד וכו', ככה יעשה לא פעם ולא שנים ולא מאה פעמים עד אשר ירחמו עליו מן השמים וכו', ואז השי"ת ברוב חסדיו יאיר עיניו באור תורתו הקדושה ויבין וישיכל תוכן הדבר לעשותו ולקיימו עכ"ל.

וזהו כי עין בעין נראה ה' וענך עומד עליהם מסך המבדיל, והתקין ולא תחוס עינך מלבכות עד אין חקר, ואז עין בעין יראו השי"ת ברחמיו יאיר עיניו באור תורתו לעבדו באמת ביראה ובאהבה (שמועה טובה)

חודש אלול

מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מי"י (משלי יח כב). עם היות שאין מקרא יוצא מידי פשוטו, עכ"ז בדרך רמז נ"ל לפרש על חדש אלול (ועי"ז יונח לנו שפיר ויפק רצון וכו'), ונאמר, דהנה ימי אלול הן המה ימי רצון הימים שעלה משה להר לקבל לוחות אחרונות ונתרצה הקב"ה לישראל בשמחה ומחל להם, מאז והלאה הימים האלה הם ימי רצון לעורר נפשות ישראל בתשובה, וכביכול ימינו ית"ש פשוטה לקבל שבים, והנה מיום שחטא אדם הראשון ונמשך אחר עץ הדעת טוב ורע הנה יש בכל אדם מציאות טוב ורע, ועפ"י הרוב הרע מתגבר ונדמה לאדם בדעתו שזה הוא הטוב, אבל בעת שמתעורר הרצון העליון לעורר נפשות ישראל לתשובה, הנה מוצא האדם בדעתו את הטוב ומתחרט ושב על הרע וממשיך אליו הרצון העליון ויקובל בתשובה שלימה, וזהו הנרמז, מצא אשה (כשזוכה האדם לבוא לימי אלול שזמלו אשה היינו בתולה), אזי מצא טוב, אזי ידע ויבחין בין טוב וכו', אזי ויפק רצון מי"י, היינו הרצון העליון המתגלה בימים ההם לקבלינו בתשובה שלימה. (בני יששכר)

בברכת אהבת עולם דשחרית באמרנו **ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וכו'.** יש לרמוז בו החודש אלול שהוא מיוחד לתשובה והוא כנגד עולם הבינה עולם התשובה, וכנודע מכוונת הנותן בים דרך (משנת חסידים מס' אלול) וזה ותן בלבנו בינה רומז לאלול עולם הבינה, וע"כ ל'הבין ו'להשכיל ל'שמוע ל'למוד ו'ללמד ל'שמור ו'לעשות ו'לקיים א"ת ר"ת אלול. (בני שלשים)

אלול מזל בתולה. י"ל רמז שבעל תשובה יכול להיות כקטן שנוגד ולהיות וכאילו לא חטא בבחינת בתולה. עי"ל שבתולה פנויה אין לשום אדם התחייבות נגדה, רק אם תנשא אז מגיע לה מבעלה שארה כסותה וכו' והיינו שעכשיו יכול להיות לה מזל לזה, וכן בני ישראל אף שחטאו אם שבים לתורה שנקראת 'ביום חתונתו' (שה"ש ג א) כמ"ש חז"ל (תענית כו ע"ב) זה מתן תורה, אז זוכים בדין להתחייבות של הקב"ה נגד בתולת ישראל בבני חיי ומזמנו וכוח"ט. (תפוחי חיים)

שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך ושפטו את העם משפט צדק. כבר פירשנו פירוש הפסוק ברמז להעמיד שופט ושופט אצל כל שער משערי הגוף דהיינו הפה והעינים והחוטם והאזנים, דהיינו השופט הוא שישפוט את אשר יראה בעיניו ואשר לא יראה, וכן בשאר השערים, והשופט הוא להעניש בקנס את עצמו כאשר יצא מהגבול כאשר יראה בשוא וכן באינך, והבן. ואמר אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך, לפי הנ"ל יתפרש הנה באם עברת מהגבול המותר אתה צריך ח"ו לשבט המוסר והעונש, ונתן לך לטובתך הש"י תשובה שבזה תתקן מעשיך וזה יהיה תמורת היסורין, וז"ש אשר היינו תשובה הנקרא אשר, י"י אלקיך נותן לך לשבטיך, היינו במקום שבט המוסר, על כן תעמיד שופט ושופט אצל כל שער, ושפטו את העם היינו איברי הגוף משפט צדק. (אגרא דכלה)

שופטים ושופטים תתן לך כו' ושפטו העם משפט צדק כו'. במקרא זה רבו הדקדוקים, והנה אחז"ל דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ולמען לא יפול לב המוכיח בראותו שאין דבריו עושים פירות, וכבר כתב בספר **מאור עינים** (פר' נח) עמ"ש (יומא כב:) כל הנתמנה פרנס על הציבור מיד מתעשר, פי' שנותנין לו חכמה ודעת מן השמים להוכיחם ולהנהיגם בדרך ישרה, ובאם לא ישמעו הוא מקבל החלק הטוב מהם, כי דברי מוסר הם מבררים טוב מרע, ואם הם אינם משליכים הרע אזי המוכיח מקבל הטוב, ועי"ז ש"עמ"ש על נח בדורותיו היה צדיק.

ועי"ז נאמר פה שופטים ושופטים תתן לך, פי' שתעשה את עצמך שופט ושופט ומוכיח ולא תשוב מפני כל, ואעפ"י שלא ישמעו לך הלא אשר ה' אלקיך נותן לך שהקב"ה יתן וישפיע לך מה שהוא לשבטיך שמקבל החלק הטוב מהם. (מראה יחזקאל)

לך לשבטיך. יש לבאר, דהנה אמרו חז"ל (ב"מ נט:) מום שבך אל תאמר לחברך, נמצא קודם שיוכיח את תבירו יבדוק אדם קודם את עצמו ואז כאשר תשפוט את עצמך בודאי תבקש אמתלאות ותירוצים למעשיך ועי"ז תבין את חברך ולא תדון אותו לכף חובה, כי בידוע שגם לחבירך יש סבות ואמתלאות, ואמרו אל תדון את חבירך עד שתגיע למקומו, וז"ש במס' אבות עשה לך רב וכו' והוי דן את כל האדם לכף זכות, כי ע"י שהרב או חבירך יוכיחו אותך ואתה תצדיק עצמך בטענות וסבות שונות עי"ז תדון גם כל אדם לכף זכות. וז"ש כאן 'לך לשבטיך' הקדים לך ועי"ז תשפוט שבטיך פי' אחרים ובאופן זה יתקיים ושפטו את העם משפט צדק. (תפוחי חיים)

תמים תהיה עם ה' אלקיך. עפ"י"מ שאמרו רז"ל (מנחות מ"ג ב') כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא, ואמרו רז"ל במדרש תכלת שבציצית דומה לים וכו' וזהו תמי"ם ר"ת תפילין מ'זוזה י"ם שהוא ציצית, ואם אתה זהיר בשלשתן אז תהי' עם ה' אלקיך שלא תחטא. (בני שלשים)

תמים תהיה עם ה' אלקיך. י"ל דנודע מהמגיד הק' **רד"ב** ז"ל נבג"מ פי' מאמרם ז"ל (ברכות ל:) אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, דהנה אם יתפלל האדם על חסרון וצער שיש לו לעצמו תפלה כזו אינה מקובלת אלא כאשר ירצה להתפלל יתפלל על כבידות שיש בראש, כי הדבר שחסר לאיש ישראל למטה חסר למעלה בשכינה כביכול, כי האדם הוא חלק אלוה

תורה עבודה וגמ"ח, ג' עמודים שהעולם עומד עליהם, תכין לך 'הדרך' תורה בטעם את הדרך אשר ילכו בה, תכין 'לבם' תקשיב אזנך תפלה איזו היא עבודה שבלב זו תפלה. תכין 'דגנם' גמילות חסדים כפשוטו.

ואמר אליהם שמע ישראל וגו'. מה ראה דייקא כאן לומר בלשון יחוד ה' שמע ישראל. וי"ל דידוע כשאדם נתון בפחד סכנה קורא שמע ישראל וסר פחדו, לכן קודם שקראו לאיש הירא ורך הלבב לשוב לביתו הזכיר קריאת שמע אולי יועיל שלא ירך לבבם ויתבטל פחדם ולא יבקשו לשוב לביתם.

מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישבו לביתו. פירש"י ר' יוסי הגלילי אמרו הירא מעבירות שבידו, בגמ' (מנחות לו.) תנא סח בין תפילה לתפילה עבירה היא בידו וחוזר עליה מערכי המלחמה, ובירושלמי אמרו אפילו דיבר בין ישתבח ליוצר (טור או"ח סי' נ"א). תמוה דהרי עבירות אלו מצוייות כמעט בכל אדם ואם יחזרו כל אלה לביתם מי יצא למלחמה, ועוד למה ישומו לביתם אדרבה מוטב שישומו בתשובה ע"ז. וי"ל דקאי על אותם היודעים בנפשם שלא יוכלו לעמוד בזה, וגם בשעת המלחמה יעברו וישומו בין תפלה וכיו"ב מתוך הרגל, אלו צריכים לשוב לביתם, וזהו הירא מעבירות שבידו פי' שעדיין הם בידו ולא מצי לפרוש מהם.

וענו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם הזה וגו'. פירש"י וכי עלתה על לב שזקני בי"ד שופכי דמים הם אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לויה. עדיין צ"ב מה ענין הזקנים ההם, למקרה זה היה צריך לקרוא לעסקנים וגבאי צדקה. וי"ל הנה הזקנים הם מורי דרך לעם בכל ענין, וכתבנו בסו"פ מסעי כי מי שהורגל בקבלת מתנות ואינו מורגל לתת מעצמו לזולתו בקל יבא לידי כעס ותגרה ואפילו לידי רציחה אם לא יקבל מה שהורגל אליו וסבור שחבירו קיפחהו, ולפיכך נסמכה פרשת ערי מקלט הרוצח לפרשת מתנת ארץ ישראל וחלוקתה לשבטים, והנה כאן נמצא הרוג חלל, והיה מקום לומר שזקני העדה לא חינוכו את בני העיר לנתינה אלא לקבלה וע"כ הגיע הדבר עד כדי רציחה, א"כ איפוא האשם בראשי העם, ע"כ יצאו הזקנים ואמרו אדרבה לא פטרנוהו בלא מזונות ובלא לויה וממנו יראו וכן יעשו כל בני העיר, למודים הם לתת לאורח ולעשות חסד עם זולתם ע"כ ידינו לא שפכה את הדם הזה.

בינה לעתים

דברי חיזוק לחודש אלול מרבנינו בעל אור מלא זיע"א

כי תצא למלחמה על איבך וראית וכו' לא תירא מהם וכו' ואמר אליהם וכו' אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו וכו' כי ה' אלקיכם ההלך עמכם כו' להושיע אתכם.

כתב בספה"ק **עבודת ישראל** כי תצא למלחמה על איבך הוא היצה"ר שאינו מרחם על הבריות והוא האויב האמיתי, וראית סוס ורכב הוא דבר ונוקבא שבקלי' שנתגברו ע"י מעשיך, וזהו אמרו 'עם רב' שהוא 'ממך' דייקא, עכ"ז לא תירא מהם כי ה' אלקיך עמך כי ימינו פשוטה לקבל שבים ועוזר דלים, וכמאמר הכתוב שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה אל תיראו וגו', ופירש רש"י אפילו שאין בכם זכות רק שאתם אומרים שמע ישראל אתם ניצולים עכ"ל ק.

ויש לפרש להלן אמרו ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום וגו', דבזוהר הק' כתב בכמה מקומות סתם 'היום' זה ראש השנה, וזהו שמע ישראל אתם קרבים היום ביום ר"ה למלחמה על איביכם הם שרי האומות שהקב"ה כביכול לוחם עמהם ביום הזה הגדול כי הם מקטרגים עלינו והקב"ה מהפך בזכותינו, ואומר לנו הכתוב אל ירך לבבכם אל תיראו וכו' כי ה' אלקיכם ההלך עמכם להושיע אתכם, ע"ד מה שכתב בזה"ק (ח"ג קטו): ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתם ולא געלתם 'לכלתם' בגין האי כלה דאיהי ביניהו והבן.

מראש צורים אראנו

תולדות אבותינו ורבותינו הקדושים זיע"א

פעם אחת אחר חודש תשרי אמר **העטרת צבי** זיע"א מזידיטשוב להגביא שלו האם ראית כל העבודה שלי בחודשי אלול תשרי [כידוע דעבודה גדולה היה אצלו בחדשים אלו] איך געב דאס אוועק פאר איין מדה ברעכן [הנני נותן הכל כדי לשבור מדה אחת].

○○○○

סיפר הרה"ק בעל **אמרי יוסף** שפעם אחת עמד לפני רבו הק' **מהרי"א מזידיטשוב** ודיבר עמו מענין התעניתים בחודש אלול, ואמר הרה"ק לרבנינו יש לי ראייה שבחודש אלול מצוה לאכול דהא איתא בזה"ק מקץ (דף קצט) דרב ייסא סבא לא הוה מתקין סעודתיה עד דשאל מזוניה קמי מלכא קדישא ואמר לא נתקין סעודתא עד דינתנתון מבי מלכא עכ"ל, ופי' רבינו **בעטרת צבי** דהיינו בשעה ששית זמן סעודת ת"ח (שבת י) שבו צירוף הששי נגד אלול, א"כ מוכח דבאלול מצוה לאכול דהא בצירוף הזה הוא זמן סעודה, ונהנה רבינו הק' מזידיטשוב מדבריו, ואח"כ היה איזה רב מפורסם אצל רבינו ואמר לו רבינו בזה"ל "איך וועל אייך נאך זאגען ר' יוסף מאיר'ס תורה" ואמר לו דברים הללו.

○○○○

המנהג בחודש אלול לעשות משמרות. ע"ד הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין בחודש אלול לעשות משמרות והעיקר לפשפש אז במעשיו וכמו שפירש רבה"ק **מהרצ"ה זלה"ה מזידיטשוב** על הפסוק והיה לנו הלילה למשמר (נחמיה ד טז) לשון משמרת ומסגרת למבדק בחושבנא, וזהו 'וצדק'ה תהי"ה לנ"ו כ"י נשמר' [צירוף שם הוי"ה השולט בחודש אלול], ר"ל נעשה משמרות וגם משמרת ומסגרת ונבדוק עצמינו 'לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם 'לפני ה' אלקינו כאשר צונו' והבן. (י"טב לב פ' ראה)

הילוכם בקודש

עובדות והנהגות מרבתינו הקדושים מקאסאן זצוק"ל

מנהגי חודש אלול (ח"ב)

ח. כל ימי אלול עד אחר יום הקדוש נהג רבינו האור מלא כסדר הזה, תיכף אחר התפילה טעם מעט, אח"כ הניח תפילין דראב"ד וישב בהם שעות ארוכות ועבד עבודתו עבודת ה' בתורה ותפילה, הרבה פעמים ביום תקע בשופר כל התקיעות על הסדר תשר"ת תש"ת תר"ת. אחר ארוחת הצהריים היה ישן מעט, הלך למקוה לטבול ובא בחזרה לחדרו והמשיך בעבודתו עד קרוב למנחה.

ט. בימי אלול היה נאמן ביתו חוזר עם כמה בחורים מיטיבי נגן את נוסח וניגוני התפילה של ימי ראש השנה ויום הכיפורים כדי שיוכלו לעזור לרבינו בעמדו בתפילה, ואם הביאו ניגונים חדשים על קדיש, ויאתיו, א"ל אדון, א"ל דר, אין קצבה, וכדומה, למדו אותם אז, והרבה פעמים אירע שרבינו הופיע בבית המדרש באמצע חזרתם והקשיב להם. וגם הקשיב לניגונים החדשים וגם זמר אותם בעצמו בשבתות הבאים, וכשהגדיל בנו הבה"ח אלתר ז"ל חיבר בעצמו הרבה ניגונים.

מס' מנהגי זידיטשוב:

א. כל חודש אלול עד ערב יום כפור בכל שבוע יום ה' היו אומרים כל התהלים ואין מפסיקין בין ספר לספר דהיינו שלא לומר היה"ר ולא קדיש כמבואר **בעטרת צבי** בזה"ק פ' ויחי (דף רמט ע"א) מי ימול גבורות ה' ישמיע כל תהלתו, לומר ה' ספרי תהלים בלי הפסק בציבור מסוגל להמתקת הדינים, ולא אמר לדוד ה' אורי אחר התפילה.

ב. קודם ימים נוראים היו באים בעלי תפלות לרבה"ק להזכירם ולברכם שיתקבלו תפלותיהם, היה רבה"ק נותן להבעל תפלה מטבעות שיקנו טייע [תה] לשתייה ואמר רבה"ק להבע"ת שיתחיל תפלתו בקול נמוך, ואמר בשם הרה"ק ר' **פנחס מקאריץ** שהקפיד מאוד על חזן שהתחיל לנגן בקול רם כי תחילה צריך להתחיל בקול נמוך והוא בחי' מ"נ ואח"כ בקול רם.

יפוצו מעינותיך חוצה

מהנעשה ונשמע ב"מכון בני שלשים"

ספר דרשות בני שלשים מאת רבינו יהוסף מקאסאן זצוק"ל

לעצמו ואולי היה בדעתו לחזור ולהרחיב הדברים, ע"כ הוספנו הערות וביאורים כדי להקל על המעיין כל דבר הקשה, ולא נוכל לומר בבטחה שירדנו לסוף דעתו הק', מה גם שנשמע מפי תלמידי דו"ר מרן רבינו האור מלא לאמור, כי כשהיה מבקש לומר איזה ביאור לדברי אביו אא"ז המחבר, היה פותח ואומר ביראה, אפשר, אפשר, אפשר נאמר מה נענה כן היתה כונתו הקדושה, ואנן מה נענה אבתריה, עכ"פ יגענו הרבה להרחיב הדברים ולקרבם להבנת המעיין. כמו כן תוקנו כל השיבושים וטעויות הדפוס, וכן הוגהו סימני הר"ת ומספרי הגימטריאות ונסדרו אל נכון. כן הוספנו ציונים ומראה מקומות לכל מאמרי חז"ל וספרי הקודש, וכל ההוספות שאינם מדברי רבינו נדפסו באותיות קטנות בסוגריים מרובעות. כמו כן מפתחות ניתנו למעיין למצוא כל דבר חפץ, גם לפסוקים ומאמרי חז"ל כתבי הארז"ל וספרי הצדיקים ושמותיהם.

ואנו תפלה זכות רבינו המחבר הק' מרן יהוסף צדיקא, זכר צדיק וקדוש לברכה, יגן עלינו ועל כל ישראל ובפרט על העוסקים בתורתו, ונזכה לשוב בתשובה שלימה ולהכתב ולהחתם בספרן של צדיקים, כתיבה וחתימה טובה אכ"י.

אשר דרש בשבת הגדול ושבת שובה ומועדים, ובו שלשה ספרים נפתחים, **"יד יוסף"** לשבת הגדול דבר הלכה ואגדה ופולפולים, **"דברי יוסף"** כנ"ל לשבת שובה וגם דברי כיבושים, **"עדות ביהוסף"** מוסר והתעוררות לימים נוראים, זה שמו אשר יקרא לו 'דרשות בני שלשים' ואם כי כבר ראה אור עולם זה פעמיים, אבל עתה יגענו לעשות לתורה אזנים, ובעזה"י יצא צרף ומזוקק שבעתים.

רבינו המחבר הותיר אחריו המון כתבים רבים, וחידושי תורה לאלפים בכל המקצועות, אבל לדאבון לב ברבות הימים עלה הכורת על בית אבות, וכל מחמדינו טבועות וגנוזות, גוילין נשרפים ואותיות פורחות, ואין לנו שיוור רק התורה הזאת, ה"ה **ספר בני שלשים** על התורה וליקוטים וקומץ דרשות, לא זכינו לאור שבעת הימים בלתי אם זכר למאורות. והנה הספר בני שלשים עה"ת כבר נודע בעולם ועולה על שולחן מלכים בכל דור ודור, ועתה עלה בידינו בעזה"י לסדר גם את הספר הנוכחי דרשות בני שלשים, דרושים נפלאים למועדים וזמנים, מתוקים מדבש ונופת צופים, ופנינים יקרים לימים הקדושים. דרכו של רבינו בדרך כלל לשון קצרה נקט, וצריך עיון רב להבין כונת קדשו, ובפרט בספר הדרשות אשר כפי הנראה כתבם בקיצור